Constitution
Sem-II

26 Nov 2013
11.00 to 2.00

120 Con-code 4 - JP
Con. 7974–13.

VB–5349

(3 Hours) **[Total Marks : 100**

Q. I. Answer in short: (Not more than two sentences) [20 Marks]

a) What is a quassi federal Constitution?

b) State four silent features of the Indian Constitution?

c) When can the president summon a joint session of the two house of the parliament?

d) Enumerate any two situations wherein the Parliament is empowered to legislate on subjects in state list.

e) Whom does the electoral college of Presidential election comprise of?

f) State the modes of termination of citizenship as provided for by the Citizenship Act, 1955.

g) How does the Constitution seek to handle inter-state water disputes?

h) Enumerate the ways in which a new state may be formed or established under Article 3 of the Constitution.

i) State any two shortcomings of the Government of India Act, 1919.

j) State any two Directive Principles required to be achieved by the state for securing economic justice.(Article 39)

II. Write Short Notes (Any Four) [20 Marks]

a) National Emergency

b) Maneka Gandhi v. Union of India

c) Union Public Service Commission

d) Powers of President of India

e) The Habeas Corpus Case AIR 1976 SC 1207

f) Privileges of Legislature

[TURN OVER

Q. III. Solve:(Any Two) [12 Marks]

a) A circular was issued by the Director of Public Instructions making it compulsory for all school children across the state to sing the national anthem. 3 children belonging to a particular sect of the Christian community were expelled from a school on their refusal to sing at that time, but did not sing. Although they used to stand at that time, but did not sing it because they held the religious belief that their faith did not permit them to join any ritual except any prayer to their God i.e Jehova

i. What Constitutional remedies are available to the parents / guardians of the expelled children against the order of expulsion? Can they plead violation of any fundamental right? If yes, cite the relevant Constitutional Provision.

ii. On what grounds can the school management justify the orders of expulsion? Cite the relevant Cconstitutional provision which they can take refuge of. (with reasons).

b) Rakhi Kapoor, a member of the Rajya Sabha was appointed as a member of the Film Development Council which was an "office of profit". It carried certain Honorarium and several other facilities and incentives. Her Rajya Sabha membership was challenged on the basis of the "office of profit" and after seeking opinion of the Election Commission she was disqualified from membership of Rajya Sabha. This disqualification was challenged by her in the Apex Court.

i. What do you understand by" office of profit"? What is the object behind prohibiting parliamentarians from holding such office?

ii. What are the test applied by the court to determine whether an office is an office of profit or not?

iii. Whether her contention that the benefits from the office were not actually received by her, be sustainable in court? What is the likely outcome of the case?

c) Hakim Singh, who was a member of Paschim Banga Khet Mazdoor Samiti, accidentally fell off a running train and sustained serious head injuries. He was taken to various government hospitals in Calcutta but could not be admitted as there was no bed available for him. Ultimately he had to be admitted to a private hospital where he had to incur huge medical expenses. You are a constitutional Lawyer. Hakim Singh approaches you for consultation & advice. Guide him.

[TURN OVER

i. In which court and under which constitutional provision can the victim seek redressal of his grievance? On what grounds? Cite relevant Provisions of the Constitution.

ii. Had the victim died after being denied admission to government hospitals, could any other person would have been allowed to approach the court on his behalf? Can the court allow locus standi to a total stranger to the cause?

iii. What remedy can the court grant to victims in such cases? Can the court issue any directions to the State in this respect?

Q. IV. Answer the following ; (Any Four) [48 Marks]

a) What is untouchablity? Explain how the menace of untouchablity is sought to be tackled by the Protection of Civil Rights Act, 1955.

b) Discuss in details the administrative relations between the Union and the States.

c) Define" State" according to article 12. Whit the aid of relevant case laws, explain how the Apex Court has expanded the definition of State in the last few decades

d) Critically examine the concept of "Equality before Law" as enshrined in Article 14 of the Constitution with the help of landmark judgements of the Supreme Court.

e) Explain the procedure for amendment of the constitution as enshrined in Article 368. Write a note on 'Doctrine of Basic structure of the Constitution'. Cite relevant case Laws in relation to this Doctrine.

f) Explain in detail the jurisdiction of the Supreme Court .

प्र. १ ला. दोन पेक्षा कमी वाक्यात उत्तरे लिहा: (२० गुण)

अ) समकक्ष गणराज्य पद्धती म्हणजे काय?

ब) भारतीय राज्यघटनेची चार महत्वाची वैशिष्ट्ये सांगा?

क) राष्ट्रपती संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची एकत्रित बैठक केव्हा बोलावू शकतात?

ड) संसदेला राज्यसूचीतील विषयासंबंधी कोणत्या दोन परिस्थितीत कायदा करण्याचा अधिकार प्राप्त होतो?

इ) राष्ट्रपतींच्या निवडणूक मंडळामध्ये कोणाचा समावेश केला जातो?

फ) नागरिकत्वाचा कायदा, १९५५ अंतर्गत नागरिकत्व कशाप्रकारे रद्द केले जाते.

ग) आंतरराज्यीय पाणी वाटपाचे तंटे सोडविण्याची तरतूद घटनेत कशाप्रकारे केली आहे.

ह) भारतीय राज्यघटना कलम ३ मध्ये नवीन राज्याची स्थापना करण्याबाबतची तरतूद काय आहे?

ई) गर्व्हमेंट ऑफ इंडिया ॲक्ट, १९१९ मधील कोणत्याही दोन त्रुटी सांगा.

ज) राज्यघटनेच्या मार्गदर्शक तत्वामध्ये आर्थिक न्यायासाठी कोणत्या दोन तरतूदी करण्यात आल्या आहेत. (कलम ३९)

प्र. २ रा. टिपा लिहा: (कोणत्याही चार) (२० गुण)

अ) राष्ट्रीय आणीबाणी.

ब) मनेका गांधी वि. भारत सरकार.

क) केंद्रीय लोकसेवा आयोग.

ड) भारताच्या राष्ट्रपतींचे अधिकार.

इ) हेबिअस कॉर्पस केस (ए.आय.आर. १९७६ सु.को. १२०७)

फ) विधीमंडळाचे विशेष अधिकार.

प्र. ३ रा. सोडवा:(फक्त २) (१२ गुण)

अ) सार्वजनिक सूचना विभागाच्या संचालकांनी एक परिपत्रक काढून राज्यातील सर्व विद्यार्थ्यांना राष्ट्रगीत म्हणणे सक्तीचे केले. ख्रिश्चन समाजातील एका विशिष्ट पंथांच्या ३ विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रगीत म्हणण्यास नकार दिल्याच्या कारणावरुन त्यांना काढून टाकण्यात आले. राष्ट्रगीताच्या वेळी ते विद्यार्थी आदरपूर्वक उपस्थित राहिले; परंतू त्यांच्या देवाच्या (जिव्होवा) धार्मिक प्रथेप्रमाणे त्यांना त्यांच्या धार्मिक प्रार्थने व्यतिरिक्त इतर प्रार्थनेस उभे राहण्यासाठी धर्माची परवानगी नव्हती.

[TURN OVER

१) शाळेतून काढलेल्या विद्यार्थ्यांच्या आई-वडिलांना /पालकांना त्याविरुध्द कोणते घटनात्मक अधिकार आहेत? त्यांच्या मूलभूत अधिकारांचा भंग झाला आहे असे त्यांना म्हणत येईल का? असल्यास त्यासंबंधीची घटनात्मक तरतूद सांगा.

२) शाळा समितीला त्यांच्या हकालपट्टीचे कोणते स्पष्टीकरण देता येईल? त्यांना राज्यघटनेतील तरतूदींचा कशाप्रकारे आधार घेता येईल ते घटनात्मक तरतुदींच्या अनुषंगाने स्पष्ट करा.

ब) राखी कपूर राज्यसभेच्या खासदार, यांना फिल्म डेव्हलपमेंट कॉन्सीलच्या सदस्या म्हणून नेमण्यात आले असून ते ''लाभाचे पद'' आहे. त्या पदासाठी काही मानधन, भत्ते व इतर सवलती होत्या. त्यांचे राज्यसभा सदस्यत्व हे लाभाच्या पदाचे असल्याने निवडणूक आयोगाकडून सल्ला घेवून त्यांचे राज्यसभा सदस्यत्व रद्द करण्यात आले. या अपात्रतेला त्यांनी सर्वोच्च न्यायालयात आव्हान दिले.

१) तुमच्या मते ''लाभाचे पद'' म्हणजे काय? संसद सदस्यांना लाभाच्या पदापासून दूर ठेवण्यामागचे उद्दिष्ट कोणते?

२) एखादे पद हे लाभाचे पद आहे किंवा कसे या बाबतच्या न्यायालयाच्या कसोट्या कोणत्या?

३) त्या पदाचे मिळणारे लाभ प्रत्यक्ष मिळाले नाहीत हा त्यांचा बचाव कोर्ट ग्राह्य धरेल का? या केसचा निर्णय काय लागू शकेल.

क) हकीम सिंग, हा पश्चिम बंगाल खेत मजदूर समितीचा सदस्य अपघाताने धावत्या ट्रेन मधून पडला व त्याच्या डोक्याला गंभीर स्वरुपाची दुखापत झाली. त्याला ॲडमिट करण्यासाठी कलकत्यामधील वेगवेगळया सरकारी इस्पितळात नेण्यात आले परंतू बेड उपलब्ध न झाल्याने ॲडमिट करता आले नाही. शेवटी त्यांना खाजगी इस्पितळात दाखल करावे लागले व त्याचा खूप खर्च झाला तूम्ही घटनातज्ञ असून हकीम सिंग तुमच्याकडे आल्यास तुम्ही काय सल्ला द्याल व मार्गदर्शन कराल.

१) या संबंधी राज्यघटनेमध्ये अपघातग्रस्ताला कोणत्या कोर्टाकडे दाद मागण्याचा अधिकार आहे? त्यासाठीची कारणे कोणती व त्या संबंधी घटनेत कोणत्या तरतूदी करण्यात आल्या आहेत.

[TURN OVER

२) त्याला सरकारी इस्पितळात उपचात न मिळाल्याने मृत्यु झाला असल्याने त्याच्यावतीने इतर कोणास कोर्टात दाद मागता आली असती का? या केसमध्ये अनोळखी व्यक्तीस ''लोकस स्टॅण्डी'' च्या तत्वाच्या आधारे कोर्ट परवानगी देईल का?

३) अशा केसमध्ये अपघातग्रस्त व्यक्तीस कोर्ट काय दिलासा देवू शकेल? अशा केसमध्ये कोर्ट राज्य सरकारला काही आदेश देऊ शकेल का?

प्र. ४ था. खालील प्रश्न सोडवा: (कोणत्याही चार) (४८ गुण)

अ) अस्पृश्यता म्हणजे काय? नागरी संरक्षण हक्क कायदा १९५५ अंतर्गत या अमानवी प्रथेविरुद्ध काय तरतुदी करण्यात आल्या आहेत?

ब) केंद्र व राज्य शासनामध्ये असलेल्या प्रशासकीय संबंधाचे सविस्तर विश्लेषण करा.

क) कलम १२ प्रमाणे ''राज्य'' या संकल्पनेची व्याख्या देवून त्या संबंधीचे न्याय निर्णय सांगा. सर्वोच्च न्यायालयाने राज्य या संकल्पनेचा विस्तार मागील काही दशकांमध्ये कसा केला आहे ते सांगा.

ड) ''कायद्यासमोर सर्व समान'' या राज्यघटनेतील कलम १४ च्या संकल्पनेचा त्या संबंधीचे सर्वोच्च न्यायालयाने अधोरेखित केलेले महत्वाचे न्याय निर्णय सांगून विस्तार करा.

इ) घटनेच्या कलम ३६८ मध्ये नमूद केलेली घटना दुरुस्तीची प्रक्रिया सांगा. राज्य घटनेच्या ''पायाभूत रचनेचे तत्व'' या विषयीची टीप लिहा. या तत्वासंबंधीचे योग्य ते न्यायनिर्णय सांगा.

फ) सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधिकारीतेसंबंधी सविस्तर चर्चा करा.